

Kaptam a meghívóleveleket, s nem engedtek. A sokadik elutasítás után a Belügyminisztériumban egy századosnő azt kérdezte tőlem, hogy mit tettem a magyar államért ahhoz, hogy kapjak útlevelet. Kinevetett, amikor azt mondtam, hogy tanulok. 1977-ig nem is tudtam kiutazni. Akkor egy nemzetközi művésztelepre hívtak meg. Hosszú procedúrát követően útlevélhez jutottunk. Érdekes volt, hogy minisztériumról minisztériumra vándoroltunk, s a végén egy olyan elképesztő helyzet állt elő, hogy egy addig nem létező kategóriájú, úgynevezett szolgálati jellegű magán útlevelet kaptunk. A saját pénzünkön utaztunk, a szolgálati útlevelet pedig állami költségen történő utazásra adták. A „látogatók” azért volt érdekesek, mert bár Belgiumban a délidő szent - nem illik senkit zavarni - ebédidőben jöttek. Papoknak adták ki magukat, de a kezükről azonnal láttam, hogy nem lehetnek azok. Megkínáltuk őket és levettük a kabátjukat, amiken megláttuk a feliratot, hogy VOR, azaz Vörös Október Ruhagár.

Kismama

- Inkább egyedül szeretsz alkotni?

- Összintén megmondom, hogy imádok szórakozni, szeretem a társaságot, de amikor dolgozom zavar, ha valaki van körülöttem.

- Mi a munkamódszered? Rendszeresen, vagy inkább ihlethez köthetően dolgozol?

- Majdnem minden nap dolgozom. Természetesen vannak ihletettebb időszakok, de akkor is közbeszólhat az anyag, az, hogy az első vonalat nem úgy tettem le, s elvisz messzire attól, amit meg akartam csinálni. Nagyon nehéz persze az alkotómunkáról úgy beszélni, hogy az ember kizárja belőle azt, hogy a megélhetésnek kell az elsőnek lenni. Ez abszurdum. Nagyon szeretném azt elérni, hogy legalább fél évig ne kelljen a számlák miatt idegeskedni. Nagyon nehéz úgy alkotni, hogy közben azon kell gondolkozni, hogy meg tudja-e az ember vásárolni a szükséges anyagokat, eszközöket.

- A piaccal miként tudsz kapcsolatba kerülni, úgy, hogy nem csatlakozol különféle csoportokhoz?

- Nehezen működik. Vannak, akik megkeresnek, de nagy harcokat kell vívni. A tűzre visszatérve, ha többet foglalkoztak volna velem, s nem tekintenek magányos farkasnak, akkor több munkám lett volna máshol, másoknál is. Főleg azok keresnek meg, akik ismerik azt a bizonyos ÉS-beli korszakot. A piacról szólva, nagyon sok kereskedő próbálkozik, de ez a plázákban kitett képekkel szemben nem jelent konkurenciát. Az a helyzet sajnos, hogy „négerekkel” dolgoztatnak, sok esetben nagyon tehetséges „négerekkel”. Leverik az árakat. Másrészt, például az illusztrációk kapcsán el kell mondanom, hogy az alkotás tekintetében szabad kezét kapok.

- Azt hiszem köztudott rólad, hogy a számítógéppel, a modern technikával komoly mértékben élsz. Hogy látod, milyen a megítélése ennek a szakmában? Te miként látod ezt a kérdést?

- Nagyon ellene voltam sokáig. Aztán a férjem inspirált, mert az ő munkájához ez nagyon nagy segítséget jelentett. A szakmatársaim közül többen is mondták aztán, hogy áttáltam a másik oldalra. Az igazság szerintem az, hogy ez is ugyanolyan technika,

mint a színesceruza, vagy az ecset. Élni kell tudni vele. Sokan visszariadnak tőle, mert tanulni kell. Nagy önfegyelmre kényszeríti az embert. De praktikus is, hiszen már nem kell a hónom alá csapva elvinni egy képet, hanem egyszerűen el tudom küldeni e-mailen. Ma már attól sem kell tartani, hogy sokszorosítják az ember alkotását, hiszen gyakorlatilag mindent lehet sokszorosítani. Nem arról van szó, hogy számítógépen készülnek az alkotások, hanem arról, hogy bizonyos műveleteket gépen végzünk el. Talán az is elmondható itt, hogy az óriásplakáttól a televízióig olyan mennyiségben vagyunk elárasztva képekkel, képi információval, hogy az borzasztó. Arra most nem tudok válaszolni, hogy ebben az áradatban mi a dolgunk, nekünk képzőművészeknek. A számítógép használat például megmutatta azt, hogy a képfeldolgozás az egyik legfárasztóbb, s a legnagyobb kapacitást igénylő dolog. Egy A4-es kép, úgy 24 megabájt. Ezt feldolgozni hosszú idő. Ehhez képest a TV-ben másodpercenként jönnek a képek. Egyre kevesebb a képi igény. Az a képi igény például, hogy szeretnék egy festményt megvenni.

- Az alkotóművésznek lételeme, hogy megmutathassa a munkáit. Mennyire nehéz, mennyire könyöklős ma egy kortárs alkotóművésznek kiállítási lehetőséghez jutni?

- Kiállítási hiányom - szerencsére - nincs, nagyon sokan keresnek meg. Mostanában azonban kezdem azt gondolni, hogy nem a kiállítási lehetőség a legfontosabb - az talán egy pályáját kezdő művésznek fontosabb - ám abban a korosztályban, amibe én is tartozom, talán fontosabb eladni a munkákat. A különféle hazai és nemzetközi kiállítások esetében gyakran meg sem keresik az embert, még tájékoztató anyagot sem kapok. Ezzel nem csak én vagyok így, nagyon sok művész érez hasonlóan. Például a 80-as évek kortárs művészetét bemutató kiállításban egyáltalán nem kaptam helyet, pedig 1983-ban kaptam Munkácsy díjat. Bizonyos csoportok számára nem is létezem. Még egy példa: Lux Elvira az első magyarországi szexuál-pszichológiai könyv kapcsán felkért az illusztrációk elkészítésére, ebből következően később elindult az Erato magazin, ahol szintén rajzoltam. Talán mondhatom, hogy én teremtettem meg az alapját ezeknek az erotikus - nem pornográf - rajzoknak. Az ilyen témájú kiállításon természetesen nem szerepeltem.

Szeretet

- Nem mondhatja-e azt valaki, hogy a rendszerváltást követően a kortárs művészek megjelenési lehetőségei megnöttek, úgyhogy tessék megtalálni a kapcsolódási pontokat?

- Egyetértek. Azt azért meg kell említenem - s most nagyon kemény leszek -, hogy vannak olyan kortárs művészek, akik nagy merényletet követtek el, mert hülyének nézték a közönséget. A közönség nem ilyen. Az embereket, akik alig tudják a létüket fenntartani nem csak pukkanstani kell, hanem meg kell próbálni valamilyen formában örömet szerezni. Egy trágárdomb bevitale a kiállítóterbe ezt a célt biztosan nem szolgálja.

- Mennyire ismert véleményed szerint - fogalmazzunk így - az indulatos Lacza Márta?

- Szerintem egyáltalán nem. Azt hiszem alapvetően nem is vagyok indulatos.

- Mit jelent számodra az a szó, hogy szakmai önvédelem?

- Az ember szinte csak saját magát tudja megvédeni, ha nem áll be a csatasorba.

Próba

- Tagja vagy több művészeti szervezetnek is. Mit vársz ezekről a szervezetektől?

- Talán több odafigyelést. Minden korosztálynak megvan a maga gondja, mindenkit a maga módján kell segíteni, s nem szabad elfeledkezni egyikről sem. Arról, hogy ki mit tett le az asztalra. Én úgy hiszem, hogy eleget tettem le. S ezt nem kapom vissza. A személyi összefonódások nagyon meghatározzák az ember lehetőségeit, s az irigységet is meg kell említeni. Amíg aranyos kislány voltam a főiskolán, sokan szerettek. Amikor kezdtem ismertté válni többen már csak a konkurenciát látták bennem. Egyszer kaptam egy negatív kritikát, s onnantól elkezdtek kizsírítani. Én pedig elkezdtem nem beadni a munkáim. A kérdés csak az, hogy mi lesz azokkal, akik szeretnék látni a képeimet, mert szerencsére vannak ilyenek. A zsűrizés valahogy elkezd egyfajta cenzúráként működni. Még egy szomorú dolgot szeretnék megemlíteni. A férjemmel együtt a pályánk kezdete óta nem volt munkahelyünk, az alkotóművészet egy ilyen életforma. Nekem 20, a férjemnek 19 évig levonta a Művészeti Alap a bizonyos százalékokat, ami nyugdíj-kiegészítést jelentene. Amikor oda jutottunk, kiderült, hogy az Alap vagyona elűszott. Behívtak, önkéntes nyugdíj-pénztárt ajánlottak, aztán közölték, hogy visszafizetik a befizetéseinket. Nem lesz nyugdíjunk. Emiatt biztonságérzetünk sincs, s nem hiszem, hogy ezzel csak mi lennénk így.

- A szakmai közéletéről térjünk vissza Lacza Mártára. Hogy fogalmaznád meg azt az üzenetet, ami a munkáidban megjelenik?

- A szeretetet szeretném megmutatni. Az ember a legintenzívebb élményt gyermekkorában gyűjti magába, az egy életen át elkíséri. Engem a szeretet vett körül. Ez inspirál.

Én nagyon szeretem az embereket. Azt hiszem, hogy az emberek jók, azok rosszak, akik rossz irányba terelik őket. Akik nekünk segítettek a tűznél, komoly erőfeszítést, s lehet, hogy ettől lettek még színesebbek és vidámabbak a képeim.

- Mi az a szakmai terv, amit még meg akarsz valósítani?

- Most egy technikai újítással foglalkozom. Műanyag bevonatú fehér bútorlapokra csinálók ceruzarajzokat, s nem papírra. Témákban is vannak elképzeléseim, de ez a technika most elragadt.

- Most hol láthatók a munkáid?

- Az Euroklub könyvesboltban a Bank utcában március 30-án Feledy Balázs nyitotta meg a kiállításomat.

- Az aktok, a valóban élő kun emberek, általában az alkotásaidd, a hivatalosod alapján nevezhetjük a képeidet valamiféle szeretetportréknak?

- Ez nagyon gyönyörű megfogalmazás.

Nemecz